

KÁLVINISTA VILÁG.

REFORMÁTUS EGYHÁZTÁRSADALMI FOLYÓIRAT.

Hivatásunk.

A napilapok manapság csupa olyan hírrel vannak tele, amik sokkal több aggodalomra, mint szórakozásra adnak okot az olvasónak. Régente azért olvasott az ember ujságot, hogy megtudja a legfrissebb tudnivalókat és hogy eltöltse általa az időt. Most úgyszólván minden nap valami újabb meglepetést s ezzel együtt rendszerint megdöbbenést is kap. Jelenleg éppen a súlyos adóterhek fenyegető képe a főtéma, amit a drágaságról szóló siralmak és a gazdasági élet válságának sokszori fájlalása váltogatnak. Az ország pénze nem stabil, a vámtörvényekkel való kísérletezések sikere kétséges: úgyhogy a gazdasági élet horizonja általában sötétnek mutatkozik.

Az emberi társadalom életének természetéből folyik, hogy az egyes jelenségek nem önmagukban elszigetelten lépnek fel, hanem itt és ott történő felbukkanásuk vagy következménye, vagy előidézője más megnyilvánulásoknak, tehát ok, vagy okozat jellegével bírnak, de nem egyedülálló tünetek. Hogy gazdasági válságunknak mik az okai, annak elbirálására hivatottabbak a politikai, szociológiai vagy közgazdasági kérdésekkel foglalkozó sajtóorgánumok. Mi különösebben a következményeivel óhajtánánk foglalkozni ennek a válságnak, főképen ott, ahol szellemi életünket érintik. A szellem szabadságának és függetlenségének eszménye ugyanis, sajnos, a gyakorlati életben meglehetősen nagy mértékű revíziót kénytelen elviselni, amennyiben minden belső magasztosság és emelkedettség dacára az érvényesülési lehetőségeit külső vonatkozásokban, nem kis mértékig, egészen közönséges anyagi feltételek határozzák meg. S ez áll irodalomra, képzőművészetre, tudományra egyaránt. Nem szükséges részletekbe bocsátkoznunk, egyetlen utalás is elég lesz a tétel illusztrálására. Mindenki tudja, hogy az iro-

dalom virágzása anyagi korlátozásoktól is függ ahol nincs felvevőképes olvasóközönség, ott ez a hiány gátolja a nagyobb-szabású és jelentőségű alkotások létrejöttét is. Nem zárja ki, de bizonyos, hogy elő éppenséggel nem segíti. A gazdasági válság, pénzhiány, finaciális bizonytalanság pedig feltétlenül csökkenti az olvasók táborának felvevőképességét. Ennek a mi erdélyi irodalmi életünk sorsára nézve kettősen súlyos a hatása. A mienkhez hasonló körülmények még egy kialakult, abszolút biztos irányu és céltudatos irodalmat is próbára tennének s valószínűleg károsan befolyásolnának. De az erdélyi irodalom még csak most van a növekedés lendületében, még egyáltalán nem kész és befejezett. Irodalmi köreink még megoldatlan kérdések körül tétováznak és ingadoznak. Egy töredék már felfedezte az erdélyi magyar irodalom speciális rendeltetésének önálló útját, ám még nagyon sokan vannak, akik nem emelkedtek felül azon a szellemi atmoszférán, mely ma is egy olyan központ irányításának vezérfonalán vezetné irodalompolitikánkat, amitől a körülmények eltávolítottak s amelyen kívül már most (noha mindenesetre a lelki kapcsolatok feltétlen fenntartásával, de többé semmi szín alatt sem periférikus függvény gyanánt) önnönmagunknak kell a saját kristályosodási centrumunkat kitermelnünk. Ameddig ez nincs meg s szilárd bázison két lábbal megállás helyett a tapogatózás és keresgélés ideje tart, addig természetesen a gazdasági válság és mostoha viszonyok is csak annál inkább gátolják és késleltetik a kibontakozást. — Ugyanez, tán még fokozottabb mértékben vonatkozik a képzőművészetekre is.

De hasonlóképen áll a dolog — bármily különösen hangzik ez — a tudományos élettel is. Sok mindenféle égetően gyakorlati szükség mellett szinte lukszus számba megy, ha valaki tisztán elméleti, önmagáért való tudományos buvárkodással foglalkozik ma itt Erdélyben, mert hiszen minden elmére, minden nagy koncepcióra azért van szükség, hogy a megváltozott viszonyok közé való beilleszkedésünk és az új formák közötti új életünk kialakulását irányító és szabályozó — s a problémáinkat megoldáshoz juttató — munkát végezzenek. Ha a jóakarát és a támogató készség meg is van valóban nemes múltú tudományos életünk nivójának fenntartására és fejlesztésére, a felszinen lebegő közvetlen érdekek, a mindennapi élethez tartozó legszükségesebb és legelemibb életigények köve-

telőzései, mégis csak elterelik a figyelmet. És itt sem elhanyagolható tényező a gazdasági élet pangásának bénító befolyása.

Azonban kétségen kívül a gazdasági válság is csak következményszerű tünete valamilyen oknak. A napisajtó ennek az oknak a fürkészése közben legszivósabban a politikai kérdések körül szeret tapogatózni s a külső és belső politika eseményei, meg a közgazdaság bajai között összefüggést keres. Hogy igaza van-e, vagy nincs, nem áll módunkban eldönteni. De hogy a politika jelentékenyen közrejátszik a szellemi élet mezején, azt megállapíthatjuk. E téren tagadhatatlan a jelenségek közötti összefüggés. Ha a magunk oldaláról vizsgáljuk a kérdést, csak azt szegezhetjük le, hogy a politikai konstellációk ránk nézve nem kecsgetőek. A kisebbségi csoportok politikai reprezentánsai hatalmas küzdelmet folytatnak s aránytalanul kevés sikert érnek el. Az állam népének nemzeti többségén kívüli faji kultúra, éppen politikai szempontok miatt, mostoha sorsot kénytelen viselni. Iskoláink, művelődési intézményeink fenntartása, nyelvünk használata, történelmi örökségünk megőrzése tekintetében egyaránt érezzük a politikai szituáció ránk nézve általában inkább kedvezőtlen, mint kedvező fluktuálásának gátló befolyását.

Ezek a tények. Tünetek, amik szellemi életünk egyik-másik síkján való mutatkozásukban az elé a komoly kérdés elé állítanak bennünket, hogy milyen hivatás, micsoda tenni-való, milyen feladat vár ilyen körülmények közt itt a kálvinizmusra? Amint egy növény életképességének az alapja a gyökér, úgy itt is a dolgok gyökeréig kell visszamennünk, ha teljes eredményt akarunk elérni. A fa életereje, jó gyümölcse, termékenységége azon fordul meg, hogy egészséges-e a gyökere és jó-e a talaja? Egy ország társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális életének egészségét az biztosítja, ha egy olyan közszellem, lelkiület az alapja, mely nem idői, hanem örökkévaló törvények szerint formálódott: ilyent pedig csak a keresztyén-ség termel. S miután a kálvinizmus célja és törekvése a valódi keresztyén élet megvalósítása, ebben egyúttal adva van a mi adott viszonyaink közötti feladata és rendeltetése is. A legtisztábban, a legteljesebben keresztyénnek lenni és maradni, ezért küzdeni, ennek csinálni propagandát, ezt vallani programul és irányelvül, ehhez szabni politikai aktivitást, gazdasági prosperitást, művészeti produktivitást, szóval ezért és ebben élni!

A kálvinizmust Isten mindig és mindenütt arra választotta ki, hogy éppen ilyen nehéz körülmények között tegyen bizonyosságot a maga evangéliumi életrealitásáról. És a kálvinizmus ki is állotta mindig a próbát. Történelmi tények bizonyítanak emellett. Az „arte et marte dimicandum” időkben csak úgy ragyognak a példák. „A legjobb imádkozók a legjobb harcosaim” mondja a nagy puritán hadvezér, Cromwell. De az élen állnak a szellemi életben is. Még itt a kicsiny Erdély szellemi életének történetében is szembeötlő általában a protestántizmus de kiváltképpen a kálvinizmus, döntően fontos építő szerepe. Legtöbbször számban is, de ha így nem, akkor fajsúlyban, mindig első helyen állott a maga kimagasló személyiségeivel. Sőt egy pillantás az erdélyi magyar kultúrelét mai helyzetére meggyőz, hogy a jelenben sem méltatlan a múlthoz. A kálvinizmusnak a politikai jelentőségét és vívmányait illetőleg pedig éppenséggel világtörténelmi példák állanak rendelkezésünkre. Általánosan elismert valóság, hogy a legvirágzóbb, mert a legteljesebb államéleti szabadság elvén felépült, országok Svájc, Anglia, Hollandia és az amerikai Egyesült Államok. Hollandiára nézve Kuyper Ábrahám azt mondja, hogy a holland boldogulás és szabadság forrása a kálvinizmus. Bancroft, Amerika kiváló történetírója szerint az Egyesült Államok népének entuziasztikus rajongása a jogegyenlőségért és szabadságért a kálvinizmus iránti rajongásból származik. És hogy ezek nemcsak elméletek, azt bizonyítja az, hogy ezek a valóban tulnyomóan kálvinista országok politikailag is a legsikeresebben működnek s ha vannak is (mert vannak) fogyatkozásaik, mégis csak legszámottevőbbek a világviszonylatokban. Ez nem vak véletlen műve.

A fentebbi pár utalás a kálvinizmus szellemtörténelmi és politikai jelentőségére (a gazdasági problémákkal felesleges külön bajlódni, mert kifogástalan politikai állapotok gazdasági fellendülést is hoznak maguk után) körvonalazza azt, hogy mi a kálvinizmus hivatása Erdélyben ma — és megszabja a tennivalókat is. Azt az evangéliumi szellemet kell megteremtünk és annak a krisztusi eszménynek a szolgálatába kell állnunk egész erőnkkel, amely előbb vagy utóbb át kell hogy hassa az egész világot s amelyet az jellemez, hogy szeretetben, szolgálatban, türelemben, megbocsátásban és alázatosságban van a hódító hatalma. Arra tehát nincs szükségünk (hiszen

Hiszen ha valaki a mi egyházi törvényüket a kezébe vette és abban a lelkészválasztás leírását, vagy a szervezet, vagy bírászkodás szabályozását nézte, alig talált valamit, ami ne szolgálhatott volna bátran akármelyik más keresztyén egyház törvényétől is. Az, ami egyházunkat különbözővé teszi minden másból, az a szellem, a kálvinista, református hit alapja, a törvényben el volt hanyagolva.

2. A másik, ami szintén kimaradt a törvényből és amit pótolni kell, az anyaszentegyház munkájára vonatkozik. Mint előbbi fejtegetéseinkben kifejtettük, az új idők sokkal fontosabb és nagyobb munkakört írtak a lelkész és az egyház munkásai elé, mint eddig volt. A gyermekek vasárnapi iskolákban való nevelése, az ifjúság gondozása, a felnőttek számára a vallásos nevelés különböző módszereinek használatba vétele és mindaz, amit a fejlődő és bontakozó vallásos élet megkíván, a törvényben csak általános, ú. n. egyháztársadalmi munkásság neve alá van foglalva. Ezzel szemben biztosítani kell a törvényben azt a jogot, de azt a kötelezettséget is a lelkészre és az egyház más munkásaira, hogy ezeket a munkákat ne csak tetszés szerint, vagy magánszorgalomból, vagy a polgári hatóságok által megűrve, végezzék, hanem számoljanak azzal, hogy ezek beletartoznak a mi egyházunk népnevelő munkájába és így a jog és kötelezettség velük szemben törvényileg is biztosítottassék.

Végül 3. szükséges bevenni és biztosítani a törvénybe az egyházi fegyelem olyan szabályait, melyek egyházunk tisztaságát és belső erejét biztosítják. Az egyház tekintélyének súlyyodása ott kezdődött meg, mikor az egyház olyanná vált, mint valami kaszinó, ahová bárki beletartozik, aki lefizette a tagdíjat, de amely erkölcsi kötelezettségeket tagjaira nem rótt. Ezért volt, hogy az egyház nem tudott tisztító és erősítő hatást kifejteni, hogy létszámra dolgozott, hogy más felekezetek könnyűszerrel verték vissza, mert az egyházban nem volt összetartó erő, mely azonban csak közös célokból és közös munkából származhatik. Egyszerű falusi presbiterek látják már ennek a helyzetnek tarthatatlan voltát és követelik, hogy az egyházi fegyelmet kellő és igazi komolyságában vissza kell állítani. Meg kell keresni a törvényhozásban a módot rá, hogy ezt be lehessen iktatni. Nem azzal a céllal, hogy irtsunk és ritkítsunk, bár ettől sem szabad visszariadni, ha kell, mert inkább legyen kevés, de komoly tagja az egyháznak, mint sok olyan, aki református voltát nem veszi komolyan, de főként avval a céllal, hogy megmutassuk, hogy kálvinistának lenni egy határozott álláspontot jelent minden vonalon, társadalmi kérdésekben, irodalomban, művészetben, politikában és tudományban is.

Evvel a munkával, ha az egész vonalon keresztülvihető lesz, s ha egyházunk hivatalos tényezői, de különösen lelkészei és tanárai gyakorlati működésükben ezt érvényesíteni tudják, akkor el fogjuk tudni érni azt, hogy egyházunknak

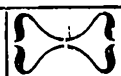
öntudatos és határozott tagjai lesznek nálunk is. Külföldi egyházakban az egyház világi tagjai úgy érdeklődnek annak minden, még hitelvi kérdései iránt is, amely érdeklődést a mi viszonyaink között nem tapasztalunk. Mikor két évvel ezelőtt a Presbiteri Világszövetség cardiffi konferenciáján felvetődött a Biblia tekintélyének kérdése, a cardiffi napilapok hasábos cikkeket hoztak a vitákról, sőt maga a tudósító közölte a saját véleményét. Ahol az ember társaságban megjelent, az állandó beszédtemát ez képezte és érdekesebbnek találták, mint az akkor már fenyegető szénsztrájk előjeleit. Nálunk egy ilyen kérdést napilapjaink általános hallgatással mellőznének. Miért? mert a mi egyházunk nem törődött azzal, hogy világi tagjainak a figyelmét az ilyen kérdések fontosságára felhívja, hanem engedte meggyökerezni azt a gondolatot, hogy, az ilyesmi csak papoknak való és elég, ha ők elintézik maguk között. És ezt vallhatja minden egyház, csak épen a miénk nem, melynek az „egyetemes papság” nevű, jelszóvá vált igazságára mindig hivatkozni szoktunk.

Az anyaszentegyház megújulásával vele jár, hogy ennek is meg kell változnia. Alig van világi emberünk, aki ne érdeklődne az egyháznak pl. az ifjúság körében végzett munkája iránt, ha felhívjuk rá a figyelmét és ne akarna abban részt venni, amennyire ideje és módjai engedik. És ezt kell munkálunk egyházunk megújulásával. Szerezni olyanokat, akik készek az egyház mellé állani nemcsak szóval, de meggyőződéssel, a bűn és nyomorúság ellen való határozott harccal, egy új világért való öntudatos küzdelemmel. Egy olyan egyház, melyben mindenki ereje legjavát nem az egyház, hanem az egyház által szolgáltatott cél szolgálatába állítja és küzd egy jobb jövőért, Isten akaratának érvényesüléséért minden téren: ez lesz az igazán megújult anyaszentegyház. Erre keresünk embereket, erre hívunk mi is mindenkit!

I. L.

Az Ige fényénél.

A fegyelem.

Máté 8: 8—10.

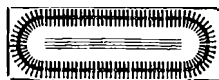
Egy pogány és hozzá egy katona volt az, aki Jézusnak arra a dicséretére lett érdemessé „Még izráelben sem találtam ekkora hitet.” A többiek, akik Jézus körül voltak, vagy elfogadták amit mondott, anélkül, hogy gondolkoztak volna felőle;

egyszerűen hagyták, hogy hasson rájuk az, amit mond, — vagy elleneztek, ép úgy gondolkodás nélkül. A sok szintelen, egyforma ember között ennek a pogány katonának volt határozott hitvallása és ez a hitvallás a *fegyelem* gondolatán épült fel. A százados úgy nézte a világot, mint a rend és törvény világát, melyben egy akarat uralkodik és ez a Jézus akarata, mely világ minden titokzatos és nyílt erője, rejtett hatalmai a Krisztus akaratának, vas-parancsa által vannak összefogva és kormányoztatnak.

Az igazi hit ott kezdődik, mikor valaki a fegyelem gondolatát meglátja a világban. És az igazi züllés és nyomorúság ott kezdődik, mikor a fegyelem, rend, határozottság isteni gondolata hiányozni kezd a világból és az életből. A mi életünk azért olyan széttépett, mert nem ismer *egy* akaratot, hanem ismer számtalan különféle indítást, méltánylást érdemlő kivételeket, tekinteteket; mikor az, ami tulajdonképpen így volna, nem lehet úgy, mert kivételek és tekintetek szólnak ellene, melyeket a társadalmi szokások, a megélhetés követelményei szabnak elénk. Az alkalmazkodás, megalkuvás, a gyakorlati élet ugynevezett követelményeihez való közeledés kiöli belőlünk és a mi világunkból is a képességet arra, hogy meglássunk egyetlenegy mindenek fölött álló hatalmat, mellyel szemben minden másnak háttérbe kell szorulnia.

Ezt a hatalmat, az életnek ezt az egységét mutatja meg a hit, mely figyelmünket a mellékesről, időlegesről, viszonylagosról afelé emeli, ami nem változik és nincs kitéve a megalkuvásnak. A Krisztus akarata, mely tul van mindenben, ami bennünket itt a földön lenyügöz és ennek az Akaratnak való engedelmes odaadás, ez az út egy egységes öntudatos keresztén élet felé.

I.

H I R E K.

Ref. világszövetségi gyűlés.
A református egyházak világszövetségének nyugati tagozata ez évi március hó 1—2 napjain

tartotta évi gyűlését az Egyesült-Államok beli Baltimoreban. Amerikai tudósításunk szerint a gyűlés népesebb volt, mint 52 esz-

tendő óta bármikor. A megbeszélések rendjén szó volt az 1929-ben Bostonban rendezendő szövetségi világkonferenciáról, majd Ross Stevenson a „Hit és Kultusz” konferencia előkészületeiről számolt be, amely az idén augusztusban lesz Lausanneban. Közvetlenül ez után a konferencia után lesz a világ-szövetség keleti tagozatának gyűlése Budapesten. Az európai hittestvérek meghívását erre a gyűlésre dr. Boér Elek terjesztette elő. Dr. Sylvester Beach és dr. Kenneth D. Miller az európai protestáns egyházak helyzetét ismertették. A gyűlés egyhanguan elhatározta, hogy október utolsó vasárnapját, a reformáció-vasárnapot, az európai protestánsok segélyezésére használja fel, minden gyülekezetet felhíva Amerikaszerte az akcióba való bekapcsolódásra.

Uj Zwingli-émlékmű. A svájci reformátusok mozgalmat indítottak, hogy Zwingli emlékére, halálának négyszázadik évfordulójára, 1931. október 11-ére egy emléket állítsanak a szülőhelyén, Wildehausban. Ugyanakkor egy „Zwingli-ház”-at is akarnak felavatni, mely a svájci protestantizmus irodalmi és művészeti alkotásainak múzeumául fog szolgálni.

A hazatért Korvin-kodexek. A napilapok híreiből eléggé ismeretes, hogy az olasz kormányzat két híres és értékes Korvin-kodexet ajándékozott vissza

Magyarországnak. Ezeket 1919-ben hadi „zsákmány” gyanánt vitték el. A könyvvilágban a két kodexet a Hieronymus és Chrysostomus kodex néven ismerik. Attavantes és Francesco del Cherico miniatűrjei ékesítik őket. Egy időben már voltak külföldön, megelőzőleg is. A török hódoltság idején Velencébe kerültek, később a modenai könyvtárban nyertek elhelyezést, majd 1847-ben ajándékozás révén Bécsbe jutottak.

Nemzetközi missziói konferencia. Budapesten ápr. 7–13. napjain nemzetközi missziói konferencia folyt le, dr. Mott János elnökölte alatt. A konferencia különösen a zsidóság közti evangelizáció, iratlerjesztés és munkamódszer kérdéseire terjeszkedett ki. Dr. Mott érdekes előadásban mutatott rá arra, hogy a zsidó ifjúság valami sajátságos eltávolodást mutat ősei vallásától, modern tudományos felfedezések és politikai áramlatok következtében, de ez az eltávolodás nem a keresztyénséghez való közeledést, hanem inkább atheizmusra és materializmusra való hajlamot árul el. Vannak azonban jelek, melyek a Jézus személyiségének és jelentőségének megértéséről tanuskodnak, ilyen például egy new-yorki rabbi most megjelent könyve Jézus életéről. A konferencián számos megtért és megkeresztelkedett, zsidóból lett, keresztyén is résztvett, akik megindító vallomásokat tettek arról, hogy mit nyertek ők Krisztus vallása által, olyat, amit a

judáizmus nem nyújthatott nekik.

Japánban a keresztyénséget államvallássá tették. Tokioból jelentik, hogy a japáni második kamara elfogadta a kormány új vallásörvényét, amely szerint a szintoizmus, a buddhizmus és a keresztyénség ezután egyenlő jogú vallások lesznek. A törvény azonban fenntartja a kultuszminiszter ellenőrzési jogát, amit a buddhisták és a keresztyének erősen kifogásolnak.

A galaci magyar kulturegyesület kérése. Sokszáz km.-re elkerült magyar testvéreink engedve az elszigeteltségükben elementáris erővel megnyilvánuló vérségi kötelék parancs-szavának, kulturális egyesületbe tömörültek, célul a magyar nyelv ápolását, megtartását és művelését tűzve ki. Ennek eszközei a műkedvelői előadások, tudó-

mányos és szépirodalmi felolvasások rendezése, könyvtár felállítása stb. A kezdet kezdetén állva, messze idegenben százszorosán rájuk nehezedő moloha anyagi helyzetük azonban arra kényszeríti őket, hogy a magyar társadalomhoz forduljanak. Nem anyagi támogatást kérnek, mert teljes tudatában vannak annak a sok oldalról jövő megkeresésnek, melyekkel a különböző társadalmi egyesületek minduntalan adakozásra kérik az otthonmaradottakat. A könyvtár felállítása érdekében emelik fel kérő szavukat. Ha minden család csak egy kötetet ajándékoz a nemes célra, egy hatalmas, többszázkötetes kölcsönkönyvtárat alapozhatnak meg.

Az egylet a nemeslelkű adományokat vagy e lap kiadóhivatalához, vagy a Magyar Párt megfelelő tagozatához kéri küldeni, honnan azután majd továbbítják az Egyesület címére.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Három könyvre

akarom lapunk olvasóinak figyelmét felhívni, *Musnai László* tekei református lelkész, theologiai magántanár három könyvére: *Az Újszövetség, János evangéliumának és leveleinek magyarázata. A magyar Biblia története.*

Szinte látom, hogy e címek elolvasása után olvasóink egy része megállapítja papoknak való könyvek ezek, nem nekünk, világiaknak. Ez az állásfoglalás azonban, mely a vallás kérdéseire vonatkozó theologiai művek olvasását a papokra hagyja, idejét multá. Mert, ha nem is kívánjuk, hogy, miként a keresztyén egyház ama harcok századaiban, mikor a theologiai kérdések állottak az érdeklődés középpontjában, a vallásról szóló tudomány kérdései újra kivitessenek a piacra, hogy ott a

piac szokása szerint szenvedélyes — gyűlölködésre igen, de áldásra sohasem vezető — viták tárgyai legyenek, mégis úgy gondoljuk, hogy a mai idők a gondolkodó embertől megkívánják, hogy tájékozott legyen ezekben a kérdésekben is.

Tagadhatatlan tény, hogy a vallás, ez a világhatalom ma sokkal inkább érdekli a lelkeket, mint azelőtt ötven esztendővel. És ha a mai ember nem elégszik meg azzal, hogy az irodalom és művészet alkotásait ismerje, hanem az irodalom és művészet törekvéseivel, valamint az aethelika kérdéseivel is foglalkozik, egészen természetes, hogy a vallásról szóló tudomány sem lehet közömbös előtte, annál inkább, mert az élet- és világnézet nagy kérdései, amelyek ma különösen foglalkoztatnak, nyernek ebben megvilágosítást és megalapozást. Aki a világnézeti harcokban öntudatos, jól megindokolt állást akar foglalni, a felületesség, a slendriánság vádja nélkül nem hagyhatja figyelmen kívül a theológiát.

A theologiai művek közül a Bibliáról szólók jönnek elsősorban tekintetbe. Nemcsak azért, mert a Szentírás a leghatalmasabb, a föld összes lakóinak több mint harmadát hívei közé számláló világvallásnak, a keresztyénségnek — s így a mi református vallásunknak is — alapokmánya, hanem azért is, mert nem lehet senki művelt ember, aki ezt a könyvet, a mely nemcsak a világirodalom remekei közé tartozik, de ma is a legolvasottabb és legkelendőbb könyv, nem ismeri. A Bibliát pedig csak az ismeri, aki ismeri azt a kort, azokat a körülményeket, azt a célt, amelyben, amelyek között, amelynek szolgálatára létrejött. Kétezer év választ el minket a Biblia könyveinek keletkezési korától. Aki ismeri ennek a hosszú időnek történetét, azokat a változásokat, amelyek ezalatt létrejöttek, az világosan látja, hogy a fentemondottak ismerete a Biblia minden gondolkozó olvasója számára szükséges.

Mivel mi úgy érezzük, hogy annak az érdektelenségnek, mellyel a mi világi embereink a theologiai tudomány iránt viseltetnek, jó részben mi theologusok vagyunk az okai, magunk terjesztvén a balhitet, hogy az csak a mi számunkra való, a Kálvinista Világ programjába vette, hogy ezen a hiányon, amely úgy a magyar ref. theologiai irodalomra, mint egyházunkra nézve egyformán káros, segíteni igyekszik azáltal, hogy rendszeresen ismertetni, olvasói figyelmébe ajánlani fogja a theol. irodalom, elsősorban a magyar református theologiai irodalom újabb termékeit.

Musnai elsőként említett könyvének főcíme „Az Ujszövetség”, melyhez alcímként járul: „Jézus evangéliumának és a keresztyén vallás írott okmányainak történelmi ismertetése”. Könyvének, amint a Bevezetésben mondja, az a célja, hogy a Biblia ismét közkinccse legyen népünknek, ami az által érhető el, ha az emberek minél tökéletesebben megismerik. „A Biblia igazi világába való betekintésre kíván segíteni s arra int, hogy

azt a könyvet, amely évezredekén át az emberi lelkek millióinak volt lelkitápláléka, üdve, békességre vezelője, igyekezzenek a maga valóságában megismerni." Könyve három részre oszlik. Az elsőben a keresztyén vallás történeti háttérét rajzolja meg. A Biblia részeiről, a zsidó nép történetéről, az ó-szövetség könyveiről ad vázlatos áttekintést, majd a Jézus korabeli zsidóságról, Jézusról, személyiségének jelentőségéről, evangéliumáról, az apostolok munkájáról, az újszövetségi iratok előállításáról emlékezik meg e részben. A második, könyve derekát képező részben az újszövetséget ismerteti irodalomtörténeti szempontból, a bibliai tudományok kutatásai eredményeinek felhasználásával és röviden megemlékezik a Biblián kívüli őskeresztyén iratokról is. A harmadik, befejező részben az újszövetségi iratok összegyűjtésének, a mi Bibliánkban bennelevő huszonzét könnv kiválasztódásának, e könyvek fentmaradásának (másolások, fordítások, nyomtatvány útján való sokszorosítás) történetét tárgyalja.

Aki Musnai könyvét figyelmesen végigolvassa, az nem fogja kérdezni: mi közöm nekem mindezekhez, mert megtapasztalja, hogy e theoretikusoknak látszó ismeretek által a Biblia megtelik étellel és közelebb jut szívünkhöz. Milyen más szemmel nézünk például a Korinthusi levelekre, ha tudjuk: ki, kiknek, milyen körülmények között, mi célból írta e leveleket és mi módon, milyen küzdelmek árán maradtak fent ezek a mi számunkra.

Míg „Az Újszövetség”-ről szóló könyv a tudományos vizsgálódások eredményeinek népszerűsítésére törekszik, a „János evangéliumának és leveleinek magyarázata” című, mely a nevezett iratok tárgyi magyarázatát adja, tudományos igényvel lép az olvasó elé, mint a szerző által tervbe vett újszövetségi kommentár első része. E tiz ívre terjedő munka azokat tartja olvasókként szem előtt, akik János három levelét és evangéliumát részletesen tanulmányozzák, tehát elsősorban a papokat. De könnyed, világos stylusa, valamint az egyes kérdéseknélk olyan kezelése, hogy a megértéshez a Biblián kívül más segédkönyvre szükség nincsen, alkalmassá teszi e könyvet arra is, hogy a theologiailag nem iskolázott olvasó is használhassa. Mivel a jánosi iratok az újszövetség legtöbb tárgyi magyarázatot igénylő iratai, a nagyközönség számára is ajánlható ez a könyv.

Tárgyánál fogva minden magyar reformátust legközelebből érdekel a harmadik, mindössze 21 oldalt magába foglaló könyv, mely „A magyar Biblia történeté”-ről szól. A Biblia magyar fordításairól, fordítóiról és kiadóiról szól e könyv a legrégebb időtől el a ma is használt 1905-ben illetve 1906-ban kiadott úgynevezett revideált Bibliáig. Kit ne érdekelnének azok a sokszor hősiesnek mondható erőfeszítések, melyekkel a reformáció korabeli bibliafordítók és kiadók a Bibliát anya-

nyelvünkön juttatták el népünkhöz, Mennyi fáradságos munka készíti elő az utat, míg szinte 400 év előtt Károli Gáspár gönczi papban megkapja a magyar református egyház azt a bibliafordítóját, akinek — bár azóta sokszor átdolgozott — fordításában forog a Szentírás ma is közkézen. Kit ne érdekelne azoknak a szegény prédikátoroknak vagy gazdag főuraknak, köztük Erdély nagy fejedelmeinek buzgólkodása, kik a maguk nélkülözésök vagy gazdag támogatásuk által a különböző időkben lehetővé tették, hogy a Bibliának, ennek a terjedelmére nézve is hatalmas könyvnek, kiadásai olyan olcsón megjelenhessenek, hogy szegény egyházak, még szegényebb papok és egyszerű emberek is megszerezhessék maguknak. Míg végre a Brit és Külföldi Bibliatársaság kezébe véve a magyar Biblia kiadását is, olcsó s így mindenki által megszerezhető Bibliával látja el ma is népünket.

Mind a három könyv (az utóbbiból most készül a második átdolgozott kiadás) megrendelhető az egyházkerületi iratterjesztésnél (Cluj, Str. Bratianu 51.) és a szerzőnél (Teaca—Teke, Jud. Cluj.) Az Újszövetség és a János evangéliumáról szóló ára 120—120 L. A magyar Biblia története 25 L.

G. L.